

Kan produktion trækkes hjem til Danmark?

Den danske tøjbranche har på få år med stor dygtighed og succes outsourcet mere end 40.000 jobs. Forleden var eksperter samlet for at drøfte insourcing. Ikke fordi nogen nu vil lave alt om igen. Men globalisering, bæredygtighed og andre mega-trends har skabt en ny tid, hvor det måske giver rigtig meget mening at hive nogle af de udliciterede arbejdsopgaver tilbage til Danmark

De var der alle sammen. Ministeren. Eksperterne. De unge studerende. Virksomhederne. Designerne. Den fagligt aktive syerske, der bestemt ikke drømmer sig tilbage til akkordarbejdet ved symaskinerne. Sammen mødtes de til Master Class på Kunstakademiet for at drøfte en tendens, som Innovationsnetværket Livsstil – Bolig & Beklædning har set pible frem i de sidste par år: Ønsket om produktion så tæt på, at designeren kan skabe ideer sammen med håndværkeren. Og hvor der er plads til at bestille bittesmå kollektioner, som iværksættere har råd til at sætte i produktion; kollektioner, som de ikke kan få lavet i Kina, fordi små virksomheder lynhurtigt verfes væk, når der kommer en større ordre ind.

Innovation vokser ud af produktion

Uddannelses- og forskningsminister Sofie Carsten Nielsen var ikke i tvivl om, at dagens dagsorden var vigtig, fordi hver fjerde af alle danske industrijobs er forsvundet på få år. Men hun fremhævede også, at innovation vokser ud af produktion, og at en virksomhed som Vestas udvikler nye vinger i samspil med produktionen. Som ministeren formulerede det: "Innovation kan ikke ses løsrevet fra fremstillingsprocessen, for innovation og produktion hænger sammen - uanset, om det er vindmøller eller vindjakter." Derfor slog hun også til lyd for Innovationsnetværkets fortsatte samarbejde med andre netværk og klynger, eksempelvis Innovationsnetværket RoboCluster. For automatisering stiller nye krav til medarbejderne, hvis Danmark skal fastholde og udbygge sin position som avanceret produktionsland.

Fremtiden skal strikkes af erfaring

"Produktion i Danmark er en vision, som måske kan lyde lidt urealistisk. Men der er så mange vigtige argumenter, at vi er nødt til at tage debatten. Håndværkere er vigtige innovatører i værdikæden og derfor er det et problem, hvis de kun er i Kina. Samtidig er det centralt for vores danske iværksættere, at de har let adgang til at få nye ideer i spil," sagde direktør for Innovationsnetværket Livsstil – Bolig & Beklædning Betina Simonsen. Hun fremhævede samtidig forbrugernes stigende ønske om gennemsigtighed og viden om konsekvenserne ved tøjindkøb. Her vil kollektioner med 'Made in Denmark' give tryghed og interesse på eksportmarkederne.

Betina Simonsen fortalte, at Innovationsnetværket arbejder med flere løsninger, som kan imødekomme de udfordringer, der er ved at trække produktion hjem. Blandt andet udvikling af en sy-robot, som kan erstatte det monotome arbejde ved maskiner og spare lønninger, der jo er et af flere springende punkter, hvilket direktør Thomas Klausen fra Dansk Mode & Textil også kom ind på:

"Dansk tøjindustri er ikke haute couture. Det er mellem- og luksusbrands, hvor pris og produktionstid skal passe sammen. Det er ikke realistisk at insource igen, for vores lønninger og faste udgifter er alt for høje, også sammenlignet med Europa. En syerske i Danmark koster jo mere end i Frankrig og energiomkostningerne til en strikkemaskine er markant højere hos os end i Tyskland og Polen. Men vi kan se på, om dele af produktionen kan placeres her; det tror jeg, at der kan være basis for," sagde Thomas Klausen og blev bakket op af Torben Hoffmann Rosenstock fra Dansk Erhverv - WEAR: "Vi kan ikke gå

tilbage i tiden og producere som vi gjorde engang. Men vi kan gentænke tingene med de erfaringer, vi bærer med os. Det gælder om at reetablere på en ny måde, hvor vi tænker nyt, anderledes og innovativt.”

Økonomi inviterer ikke til dansk produktion

Danske tøjproducenter er presset på mange fronter. At producere i Asien kræver rejseaktivitet, forsendelser af prototyper samt langvarig og dyr transport, når kollektionen er syet. Samtidig er detailbutikkerne presset økonomisk og ønsker derfor kredit – ellers har de ikke råd til at købe varer ind til butikken. I praksis kommer virksomhederne derfor til at fungere som bank, og de har ofte mange penge ude at stå i lange perioder. Derfor kan de sagtens se positivt på produktion i Danmark, men de anser det ikke som realistisk – økonomien er ganske enkelt ikke til det.

Direktør Nicolaj Reffstrup fra Ganni var inviteret til Master Class for at fortælle om sine tanker og erfaringer med produktion; hvor kan der være styrker at hente ved lokal produktion, og hvor vil vi blive udfordret? Ganni producerer både i Asien og Europa. Halvdelen i Kina og Indien og resten i Portugal og Tyrkiet. Det kræver meget tid, kulturel forståelse og tillid at starte op med nye leverandører.

”Tøjproduktion er langt mere komplekst, end jeg havde forestillet mig, så det er klart, at det vil være en kæmpe fordel med produktion tættere på. Både i forhold til rejsetid og prototypegodkendelser. Men også fordi meget kreativt går tabt via mails; der sker meget, når mennesker mødes. Men det er umuligt at levere et produkt til samme pris og kvalitet, hvis vi lavede det her – desværre,” sagde Nicolaj Reffstrup, som alligevel syntes, at det er vigtigt at arbejde hen imod. ”Det vil give både tempo og fleksibilitet at få mere produceret tættere på. Men branchen er ikke optaget af det – fokus er på at tjene penge. Hvis der skal arbejdes mere med dette, skal forskning og udviklingen komme fra andre - det kan virksomhederne ikke selv.”

Starten på noget nyt

Debatten mellem indlægsholdere og de ca. 170 tilhørere gik herefter lystigt. Håndværk, bæredygtighed, lønninger, iværksætteri, konkurrenceforvriddning – holdningerne og ideerne var mange. Eksempelvis foreslog en tilhører, at designere kan gå i små kollektiver og sammen hyre modelsyere og skræddere for at have råd til de danske timelønninger. Der blev desuden talt om holdningsændringer og trukket paralleller til fødevarebranchen, som rummer mange små produktioner.

Ikke alle svar blev fundet, men holdninger blev luftet og debatten løftet til et nyt niveau, hvor alle vist sad tilbage med fornemmelsen af, at her er en proces, som først lige er begyndt. Flere opfordringer fra publikum var at opstarte en netværksgruppe også på Facebook, hvor debatten kan fortsætte. Det arbejdes der på og følg med i nyhedsbrevet og hjemmesiden for flere detaljer.

--

Masterclass om insourcing af produktion og nye partnerskaber i modebranchen

Konferencen om produktion i Danmark foregik på Kunstakademiet i København som en aktivitet i Innovationsnetværket Livsstil – Bolig & Beklædning. Innovationsnetværket hører under Uddannelses- og Forskningsministeriet og har som formål at fremme vækst og innovation i bolig- og beklædningsbranchen.

Se her en oversigt over netværkets mange aktiviteter og projekter: <http://innonetlifestyle.com/projekter/>